

Receive Date:
12/6/2022

Accept Date:
27/6/2023

**Research
Article**

Vol.19, No.2, Serial 36

Autumn & Winter
2022-23

pp.: 173-182

Phenomenological study of poverty and academic achievement among students in Hormozgan province

DOI: 10.22070/TLR.2023.16397.1282

Abdolmanaf Nazari¹, Nader Soleimani^{2*}, Hamid Shafizadeh³

1. *Ph.D. Student of Educational Administration, Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran.*
Email: nazari_a@yahoo.com
2. *Department of Educational Administration, Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran. (Corresponding author)*
Email: drnasoleimani@yahoo.com
3. *Department of Educational Administration, Garmsar Branch, Islamic Azad University, Garmsar, Iran.*
Email: shafizadeh11@gmail.com

Abstract

Introduction: The purpose of this study is to study the phenomenology of poverty and academic achievement among students in Hormozgan province.

Method: It is applied in terms of purpose and qualitative research in terms of phenomenological approach. In this study, according to the purpose of the study, participants were based on purposive sampling among students and their parents in Hormozgan province who experienced the phenomenon of family poverty and educational poverty (26 people). Semi-structured and in-depth interviews were used to collect information. In order to analyze and extract the research codes, Max QDA Pro software was used.

Results: The results showed that poverty is described from the perspective of students and their parents in terms of clothing, stationery, incidental expenses, nutrition, health, transportation, employment and income, and housing. Education and expectation from education are also described from the perspective of parents and students of poor families in terms of academic achievement, educational status, academic future, educational intervener, educational facilitator, type of education and teachers.

Discussion and Conclusion: By fully understanding the aspects of poverty and academic achievement from the perspective of students and poor parents, appropriate decisions can be made to alleviate poverty and contribute to students' academic achievement

Keywords: poverty, education, expectation of education, students.

مطالعه پدیدارشناختی فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش

آموزان استان هرمزگان

DOI: 10.22070/TLR.2023.16397.1282

عبدالمناف نظری^۱، نادر سلیمانی^{۲*}، حمید شفیع زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

Email: nazari_a@yahoo.com

۲. دانشیار مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: drmasoleimani@yahoo.com

۳. دانشیار مدیریت آموزشی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

Email: shafizadeh11@gmail.com

چکیده

مقدمه: هدف از پژوهش حاضر، مطالعه پدیدارشناختی فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان استان هرمزگان می باشد.

روش: از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی می باشد. در این پژوهش با توجه به هدف مطالعه، شرکت کنندگان بر اساس نمونه گیری هدفمند از بین دانش آموزان و والدین آن ها در استان هرمزگان بود که پدیده فقر خانوادگی و فقر آموزشی را تجربه نموده اند (۲۶ نفر). به منظور جمع آوری اطلاعات، از مصاحبه نیمه ساختار یافته و عمیق استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل و استخراج کدهای پژوهش، از نرم افزار Max QDA نسخه Pro استفاده شد.

نتایج: نتایج پژوهش نشان داد که فقر از دید دانش آموزان و والدین آن ها در جنبه های پوشاک، لوازم التحریر، هزینه های جانبی، تغذیه، سلامت، حمل و نقل، شغل و درآمد و مسکن، توصیف می شود. همچنین تحصیل و انتظار از تحصیل از دید والدین و دانش آموزان خانواده های فقیر در جنبه های پیشرفت تحصیلی، وضعیت تحصیلی، آینده تحصیلی، مداخله گر تحصیل، تسهیل کننده تحصیل، نوع آموزش و معلمان توصیف می شود.

بحث و نتیجه گیری: با شناخت کامل جنبه های فقر و پیشرفت تحصیلی از دید دانش آموزان و والدین فقیر می توان تصمیمات مناسبی به منظور رفع فقر و کمک به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان اتخاذ نمود.

نشریه علمی

پژوهش های آموزش و یادگیری

دوره ۱۹، شماره ۲، پیاپی ۳۶
پاییز و زمستان ۱۴۰۱
صص: ۱۷۳-۱۸۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.19, No. 2, Serial 36

Autumn & Winter
2022-23

pp.: 173-182

کلیدواژه ها: فقر، تحصیل، انتظار از تحصیل، دانش آموزان.

مقدمه

سیاست‌های کلانی در حوزه فقر آموزشی ایجاد گردد. اگرچه این سیاست‌ها توانسته است تا حدی فقر در این حوزه را تحت تأثیر قرار دهد اما همچنان به صورت کلی فقر آموزشی به صورت گسترده وجود دارد فقر آموزشی سبب گردیده است تا معضلات بسیاری در حوزه‌های تحصیلی ایجاد نماید و عملکرد تحصیلی افراد را تحت شعاع قرار دهد. فقر آموزشی همچنین منجر به وجود مشکلاتی در حوزه‌های اجتماعی نیز گردد [۷]. یکی از مسائل مهم که به واسطه فقر آموزشی تحت شعاع قرار می‌گیرد، پیشرفت تحصیلی می‌باشد. پیشرفت تحصیلی اشاره به استفاده و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و استعداد‌های فردی در جهت دستیابی به عملکرد تحصیلی می‌باشد. پیشرفت تحصیلی یعنی این که از سطح مورد انتظار آموزشی برآورده شود و سازمان آموزش و پرورش به اهداف از پیش تعیین شده نزدیک تر شود. پیشرفت تحصیلی یعنی، افزایش میزان یادگیری، افزایش سطح نمرات و قبولی دانش آموزان در دروس و پایه تحصیلی [۸].

در تحقیقات مختلفی به این مسئله اشاره شده است. هامپل^۱ و همکاران (۲۰۰۲) اشاره داشتند که حدود ۲۱۰ هزار کودک اسکاتلندی در مناطق محروم در حال زندگی می‌باشند که نبود امکانات استاندارد برای آنان سبب شده است تا مشکلات عمده‌ای در زمینه‌های پزشکی برای آنان به وجود آورد و از طرفی هزینه‌های گزافی را برای دولت داشته باشد [۹]. پاتی و همکاران (۲۰۲۰) نیز پس از بررسی مطالعات خود مشخص نمودند که فقر به واسطه بهبود کاهش وضعیت جسمانی و تغذیه ای افراد؛ می‌تواند باعث کاهش سطح پیشرفت تحصیلی آنان گردد [۱۰]. بستر و کوپپر^۲ (۲۰۲۰) پس از بررسی‌های خود پی بردند که شناسایی نوجوانان فقیر و ایجاد حمایت آموزشی از آنان می‌تواند جهت بستری در جهت ارتقا سطح عملکرد تحصیلی را فراهم نماید [۱۱]. گارنرپورکیس^۳ و همکاران (۲۰۲۰) پس از بررسی‌های خود پی بردند که برخی راهکارها در جهت رفع فقر آموزشی از جمله ارائه کلاس‌های رایگان برای افراد ضعیف جامعه، ارزیابی رایگان فردی و تسهیل میزان مشارکت افراد محروم در فعالیت‌های بدنی می‌تواند فقر آموزشی در حوزه های ورزشی را به شدت کاهش دهد [۱۲].

ترزی^۴ و همکاران (۲۰۲۳) اشاره داشتند که توجه به کنترل فقر یکی از ارکان توسعه یافتگی در حوزه‌های آموزشی می‌باشد [۱۳]. اساری (۲۰۱۸)، ابرسوهن (۲۰۱۷) و برون (۲۰۱۸) اشاره داشتند که فقر به عنوان یک مسئله مهم همواره در سطح جهان وجود داشته است و نمی‌توان دورانی

بهبود عملکرد دانش آموزان در محیط‌های آموزشی به‌عنوان یک نگرانی سبب گردیده است تا تلاش‌هایی در این حوزه انجام گردد [۱] تلاش در جهت بهبود وضعیت تحصیلی افراد و شکل‌گیری عملکرد مناسب تحصیلی در میان تمامی افراد، سبب گردیده است تا سیاست‌های حمایتی از توسعه فعالیت‌های تحصیلی در سطح بین‌المللی ایجاد گردد [۲] در مسیر توسعه سیاست‌های تحصیلی نیاز است تا توجه جدی به مسئله فقر شود [۳]. فقر در حوزه آموزش می‌تواند ضربات جبران‌ناپذیری بر پیکره تعلیم و تربیت داشته باشد. فقر در حوزه آموزش اشاره به وضعیتی دارد که اهداف مربوط به آموزش به صورت استاندارد و عادلانه اجرایی نگردد. در این وضعیت بی‌عدالتی در حوزه آموزش خود را نمایان می‌سازد که می‌تواند سبب مشکلاتی در میان برخی گروه‌ها و افراد در حوزه آموزش گردد. یکی از جنبه‌های مهم در حوزه آموزش، مسئله فقر می‌باشد. فقر به‌عنوان یکی از مشکلات جهان امروزی مورد توجه جدی متخصصان حوزه‌های مختلف قرار گرفته است [۴] امروزه کاهش فقر در تمامی ابعاد بشری به‌عنوان یک دغدغه مهم کاملاً درک می‌گردد. کاهش فقر و ایجاد برابری یکی از نیازهای مهم جوامع امروزی می‌باشد که خلا آن در تمامی حوزه‌های بشری کاملاً درک می‌گردد. یکی از مسائل مهم در حوزه فقر، کاهش میزان فقر آموزشی می‌باشد. فقر آموزشی یکی از مشکلات و محدودیت‌های نظام‌های تعلیم و تربیت در حال حاضر می‌باشد [۵].

فقر آموزشی اشاره به شرایطی دارد که در آن برابری و عدالت آموزشی وجود نداشته باشد و افراد و یا گروه‌هایی از این بی‌عدالتی دچار مشکلات اساسی شوند و از منظر تحصیلی دچار اختلال گردند [۶]. فقر آموزشی در محیط‌هایی شکل می‌گیرد که بی‌عدالتی ایجاد می‌شود و مناطقی از منظر امکاناتی، برنامه‌ریزی و انسانی دچار کمبودهای می‌شوند. توجه به مسئله فقر و ریشه‌کن کردن آن به‌عنوان یک مسئله مهم همواره مورد توجه بوده است. این مسئله سبب گردیده است تا سیاست‌های بین‌المللی در جهت ریشه‌کن کردن فقر ایجاد شود. تلاش در جهت کاهش فقر سبب گردیده است تا برخی سیاست‌ها در حوزه‌های آموزشی نیز ایجاد و به صورت های مختلف در سطح بین‌المللی اجرایی گردد. فقر در حوزه آموزش به‌عنوان یکی از مسائل مهم تبدیل شده است و متولیان امر تأکید بسیاری بر توسعه سیاست‌هایی در جهت کاهش میزان فقر در حوزه آموزش دارند. کمبودهای موجود در حوزه امکانات در آموزش و پرورش سبب گردیده است تا

3 Garner-Purkis
4 Terzi

1 Humpel
2 Bester & Kuyper

دبیرستان تغییرات بیشتری را به خود می بیند. به صورتی که ۵۵ درصد از دانش آموزان ۵۵ درصد از جوانان دوره دبیرستان را به پایان می‌رسانند و ۴۵ درصد به علت فقر از حضور در مدارس انصراف می‌دهند [۲۴]. در کشورهای بسیاری فقر باعث بروز بحران‌های آموزشی شده است. در کشور نیجر در قاره آفریقا آمارها نشان می‌دهد که میانگین آموزش در میان دانش آموزان صرفاً یک و نیم سال است. به عبارتی دانش آموزان میانگین یک و نیم سال بعد از آموزش از حضور در مدارس انصراف می‌دهند [۲۵]. همچنین در کشور هند بنا بر آمارهای سال ۲۰۲۰ حدود ۷/۷ درصد از جمعیت به علت فقر از آموزش‌های اولیه در مدارس محروم بوده‌اند [۲۶]. این مساله در کشور ایران نیز وجود دارد و در کشور ایران فقر باعث شده است تا مسائل حوزه آموزشی به صورت جدی تحت شعاع قرار گیرد [۲۷]. یکی از استان‌هایی که پدیده فقر را در میان جمعیت خود تجربه می‌نماید؛ استان هرمزگان می‌باشد. فقر در استان هرمزگان سبب گردیده است تا سبد خانوار افراد را تحت شعاع قرار دهد. به طبع تمامی مناطق محروم، در استان هرمزگان نیز فقر منجر به تغییرات اساسی در سبد خانوار شده است که این مسئله باعث شده است تا اکثر توان و ظرفیت خانواده‌ها صرف رفع نیازهای غذایی و مسکن گردد و در این سبد برخی حوزه‌ها از جمله آموزش به صورت اندکی مدنظر قرار گیرد. به صورتی که در استان هرمزگان خانواده‌های دارای مشکلات مالی همواره نگرش مثبتی به مسائل آموزشی ندارند و هزینه‌هایی در این حوزه را انجام نده‌اند. به صورتی که از مجموع درآمدهای موجود در خانواده‌های فقیر، عملاً هزینه‌ای صرف مسائل آموزشی نمی‌گردد که این مسئله به طور حتم منجر به بروز بحران‌های آموزشی شده است و مشکلاتی در حوزه‌های تحصیلی برای دانش آموزان درگیر پدیده فقر در استان هرمزگان را ایجاد نموده است.

بهبود شرایطی جهت بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های موجود در حوزه آموزش و پرورش و رفع خلاهای موجود در این حوزه می‌تواند منجر به کشف استعدادها و ارزشمندی در حوزه‌های تحصیلی گردد. بدون شک ظرفیت‌های بسیاری در مناطق مختلف کشور ایران وجود دارد که رسالت مهم آموزش و پرورش کشف این ظرفیت‌ها و بهره‌گیری مناسب از هرکدام از استعدادها و افراد می‌باشد. این مسئله سبب گردیده است تا برخی حوزه‌ها از جمله فقر و پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیرهای اثرگذار بر دستیابی آموزش و پرورش به رسالت خود مشخص گردد. تحقیق حاضر می‌تواند به زمینه جدیدی برای سیاست‌گذاری در فقر آموزش و پیشرفت تحصیلی استان هرمزگان را فراهم نماید. این تحقیق با بررسی

را مشخص نمود که افراد فقیر وجود نداشته‌اند [۱۴، ۱۵، ۱۶]. آمو و همکاران (۲۰۱۷) و گودمن و همکاران (۲۰۱۸) اشاره داشتند که بی‌عدالتی‌های موجود در عرصه‌های بین‌المللی سبب افزایش تعداد افراد فقرا شده است و از طرفی بحران فقر به عنوان یک مسئله کلیدی تری تبدیل نموده است [۱۷، ۱۸]. اهمیت فقر در مطالعات سبب گردیده است تا راهکارهایی در این خصوص درک گردد. تیلاک (۲۰۱۸) و آری و همکاران (۲۰۱۸) مشخص نمودند که در جهت کنترل فقر می‌بایستی دولت‌ها نقش بارزتری ایجاد نمایند [۱۹]. از طرفی اولوپادی و همکاران (۲۰۱۹) مشخص نمودند که خصوص سازی رمز موفقیت دولت‌ها در حوزه مدیریت فقر می‌باشد. ابهام در خصوص رفع فقر و کاهش معضلات آن به عنوان یک نگرانی همواره مورد توجه بشر بوده است و هنوز نیز ابهاماتی در خصوص وضعیت فقر، راهکارهای برون رفت از فقر و همچنین مسائل جانبی در حوزه فقر وجود دارد که این مسئله در کشور ایران کاملاً مشهود می‌باشد [۳]. فقر به عنوان یک عامل مخرب نقش مهمی در حوزه‌های تحصیلی دارد [۲۰]. به صورتی که فقر می‌تواند مشکلاتی در ابعاد تحصیلی ایجاد نماید و باعث بروز بحران‌هایی در این حوزه گردد. اینکوتیا و همکاران (۲۰۲۰) نیز اعلام داشتند که در محیط‌های دارای افراد فقیر، آموزش به عنوان یک حوزه مهم مدنظر قرار نمی‌گیرد و به طبع آموزش به عنوان یک اولویت مشخص نمی‌گردد. محققان مختلفی اشاره داشتند که فقر به عنوان یکی از مخرب‌ترین مسائل می‌تواند اولویت‌های مربوط به سبد خانوار را تحت شعاع قرار دهد [۲۱]. به صورتی که مسائل آموزشی به عنوان یک نیاز در این خانواده‌ها درک نگردد. نگاهی به تاریخچه فقر نشان می‌دهد که همواره فقر ضمن بروز فقر آموزشی می‌تواند مشکلاتی در حوزه‌های تحصیلی ایجاد نماید. فقر یکی از آسیب‌زاترین مسائل در حوزه آموزش می‌باشد و باعث می‌گردد تا انگیزه و رغبت تحصیلی را به شدت تحت شعاع قرار دهد. با بررسی بسیاری از افرادی که محیط‌های آموزشی و مدرسه را ترک نموده‌اند؛ مشخص گردیده است که فقر یکی از عوامل کلیدی در انجام این تصمیم در میان افراد بوده است [۲۲].

فقر همواره به عنوان یک عامل مهم در حوزه‌های آموزشی مشخص بوده است که تاثیرات مهمی در حوزه‌های آموزشی دارد. آمارها نشان می‌دهد که بیش از ۲۶۵ میلیون کودک در سطح دنیا وجود دارد که از حضور در مدارس به علت فقر شدید مالی باز مانده‌اند [۲۳]. در سراسر جهان، ۸۳ درصد از کودکان دوره ابتدایی را به پایان می‌رسانند و ۱۷ درصد به علت فقر از حضور در مدارس انصراف می‌دهند. این در حالی است که در سراسر جهان این آمار در مقطع

بر اساس نمونه‌گیری هدفمند از بین دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در استان هرمزگان که پدیده فقر خانوادگی و فقر آموزشی را تجربه نموده‌اند، انتخاب شدند. پنج معیار برای انتخاب شرکت‌کنندگان در تحقیق شناسایی شد که عبارت بودند از [۶].

۱. کلیدی بودن- آیا افراد شناسایی شده به صورت کامل با فقر مواجه هستند؟
۲. شناسایی شده توسط سایرین- آیا افرادی که برای مصاحبه انتخاب شده‌اند از سوی مدیران مدارس که دانش‌آموز در آن تحصیل می‌کنند به عنوان فقیر در نظر گرفته می‌شوند؟
۳. فهم نظری موضوع- آیا این افراد درک درستی از موضوع فقر دارند؟
۴. تنوع- آیا مصاحبه‌شوندگان، از بخش‌های مختلف استان هرمزگان انتخاب شده‌اند؟
۵. موافقت با مشارکت- آیا افراد منتخب، انگیزه مناسبی برای مشارکت در تحقیق داشتند؟

فرایند گزینش نمونه‌ها ادامه پیدا کرد تا هنگامی که در جریان کسب اطلاعات، هیچ داده جدیدی پدیدار نشد و به عبارتی داده‌ها در ۲۲ مصاحبه به اشباع رسیدند و ادامه مصاحبه صرفاً برای اطمینان از یافته‌ها انجام شد. در این پژوهش ۲۶ مصاحبه با ۲۶ نفر (۱۳ دانش‌آموز و ۱۳ والدین) انجام پذیرفته است.

به منظور جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته و عمیق استفاده شد. مصاحبه با یک سؤال وسیع و کلی درباره موانع فقر و اینکه آیا خود را فقیر می‌دانند یا خیر؟ شروع شده و سپس سؤال‌های اکتشافی برای تشویق شرکت‌کننده و دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. مدت مصاحبه‌ها بین ۱۰-۳۰ دقیقه و در یک جلسه بود و از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا زمان و مکان مصاحبه را به دلخواه خود تعیین کنند. مصاحبه‌ها تا دستیابی به داده‌های عمیق ادامه یافت. با اجازه‌ی مشارکت‌کنندگان مصاحبه‌ها روی تلفن همراه ضبط شده و بلافاصله بعد از اتمام مصاحبه، پس از گوش دادن چندین باره متن مصاحبه پیاده و تحلیل شد. ابتدا اطلاعات مکتوب مربوط به مصاحبه‌ها چندین مرتبه خوانده می‌شد تا محتوای کلی آن درک شود. این کار همراه با گوش دادن به بخش‌هایی از اطلاعات ضبط شده انجام می‌شد (مروری بر تمام اطلاعات)، در مرحله بعد عبارات، جملات یا پاراگراف‌هایی که مربوط به سؤال‌های پرسیده شده در مصاحبه‌ها بودند، جدا شده و در فایل‌های جداگانه‌ای نگهداری می‌شدند؛ پس از آن برای هر جمله مهم، یک توصیف کوتاه از به صورت جداگانه و باهم انجام شد و سپس معانی بیرون

ابعاد مختلف پدیده فقر آموزشی و روندهای توسعه پیشرفت تحصیلی در استان هرمزگان سبب ایجاد برنامه‌ریزی مناسب در این حوزه خواهد شد. به صورت کلی انجام تحقیق حاضر می‌تواند ضمن کمک در جهت ارتقا سطح سیاست‌گذاری در خصوص فقر آموزشی و حوزه‌های تحصیلی از جمله پیشرفت تحصیلی این حوزه نقش مهم و تعیین‌کننده داشته باشد؛ بنابراین تحقیق حاضر از منظره نظری و عملی ظرفیت‌های جدیدی را به حوزه آموزش و پرورش استان هرمزگان افزایش خواهد داد. شکلات اقتصادی موجود در استان هرمزگان و شکل‌گیری بحران فقر در این استان سبب گردیده است تا این مسئله بحران‌های اجتماعی، فرهنگی و فردی را ایجاد نماید. این مساله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر با هدف مطالعه پدیدارشناختی فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان استان هرمزگان طراحی و اجرا گردد.

روش شناسی

این مطالعه به روش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی انجام شد. فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان استان هرمزگان، هنوز به درستی تبیین نشده است. متون و تحقیقات زیادی هم در این زمینه وجود ندارد. از این رو پژوهشگران پژوهش حاضر، رویکرد فوق را برای بررسی فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان استان هرمزگان، انتخاب کرده‌اند. شایان ذکر است در راستای پدیدارشناسی، بر اساس دیدگاه‌های فلسفی، روش‌شناسی‌های مختلفی برای جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها مطرح شد. در پژوهش حاضر از روش پدیدارشناسی توصیفی شامل سه مرحله درک مستقیم، تجزیه و تحلیل و توصیف استفاده شد. در مرحله درک مستقیم، محقق کاملاً در پدیده مورد نظر غوطه‌ور می‌شود. در این فرآیند، محقق ضمن اجتناب از هر گونه نقد، بررسی و اظهار نظر شخصی، پدیده مورد نظر را آن گونه می‌شناسد که مشارکت‌کنندگان توصیف می‌کنند. در مرحله تجزیه و تحلیل، محقق به دنبال تشخیص جوهره‌ی پدیده مورد نظر و تم‌های اصلی و مشترک است. در مرحله‌ی توصیف که مرحله آخر و مکمل مراحل قبلی است، اجزاء اصلی و شاخص پدیده‌ها به هم مرتبط شده و تم‌ها و جوهره‌های موجود در پدیده‌ها گروه‌بندی می‌شوند [۲۸]. در این پژوهش درک عمیق تجربیات دانش‌آموزان و والدین فقیر، با راه یافتن به توصیفات بیان شده از تجربیات آن‌ها در متن و زمینه‌ی ویژه خودشان امکان پذیر بوده است.

در این پژوهش با توجه به هدف مطالعه، شرکت‌کنندگان معنی پنهان در آن نوشته می‌شد. این فرایند توسط سه نفر

به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، قبل از شروع مصاحبه، شرکت کنندگان از اهداف و اهمیت تحقیق آگاه شدند و با رضایت آگاهانه در تحقیق شرکت کردند. از آن‌ها برای شرکت در تحقیق و استفاده از ضبط صوت برای ضبط مصاحبه‌ها اجازه گرفته شد و به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات به دست آمده صرفاً در جهت اهداف تحقیق استفاده می‌شود و در اختیار افرادی غیر از گروه پژوهش قرار نمی‌گیرد. همچنین به شرکت کنندگان تأکید شد که در هر مرحله‌ای از پژوهش می‌توانند انصراف خود را از شرکت در پژوهش اعلام کنند مشخصات آن‌ها طی تحقیق و بعد از آن به صورت محرمانه حفظ می‌شود. به منظور تجزیه و تحلیل و استخراج کدهای پژوهش، از نرم‌افزار Max QDA نسخه Pro استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این بخش از پژوهش، اطلاعات جمع‌آوری شده از اجرای مصاحبه‌ها تجزیه و تحلیل شدند. ابتدا داده‌های توصیفی مصاحبه‌شوندگان ارائه می‌گردد و در ادامه، در جدولی مضمون‌ها و زیرمضمون‌ها ارائه می‌گردد. در این پژوهش ۲۶ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند که ۱۳ نفر دانش‌آموز و ۱۳ نفر والدین بودند. همه‌ی دانش‌آموزان در دوره متوسطه دوم در هنرستان تحصیل می‌نمودند و همه‌ی والدین (پدر) بیکار و یا کارگر روزمزد بودند.

یافته‌ها در سه بخش ارائه می‌شود. بخش اول مربوط به توصیف فقر و بخش دوم مربوط به پیشرفت تحصیلی (تحصیل و انتظار و از تحصیل) می‌باشد. بخش سوم نیز مدل تأثیرگذاری فقر بر پیشرفت تحصیلی می‌باشد.

کشیده از جملات باهم ترکیب شدند تا یک معنی مشترک حاصل شد (ایجاد معانی فرموله شده) در مرحله‌ی بعد، عبارات و جملات کوتاهی از معانی فرموله شده، توسط هر یک از نفراتی که مرحله چهارم را انجام داده بودند، به طور جداگانه در دسته‌ها ایجاد شده و پس از آن به بحث گذاشته شد. تکرار مضامین، یکی از شاخص‌های اعتبار است. برای تعیین اعتبار داده‌ها در این مرحله، یک نفر از افراد ذی‌صلاح، مضامین به دست آمده را با اطلاعات تطبیق داد (قرار دادن معانی فرموله شده در داخل دسته‌ها و شکل دادن مضامین (تم‌ها) در درون دسته‌های مختلف). پس از آن مفاهیم کلیدی اطلاعات که با اتفاق نظر پژوهشگران انتخاب شده بودند، به صورت خلاصه‌ای روایت‌وار نوشته شد. این خلاصه توسط پژوهشگر نوشته شد و سپس نفرات دیگر به اتفاق پژوهشگر آن‌ها را تصحیح کردند (ایجاد یک توصیف روایتی مختصر).

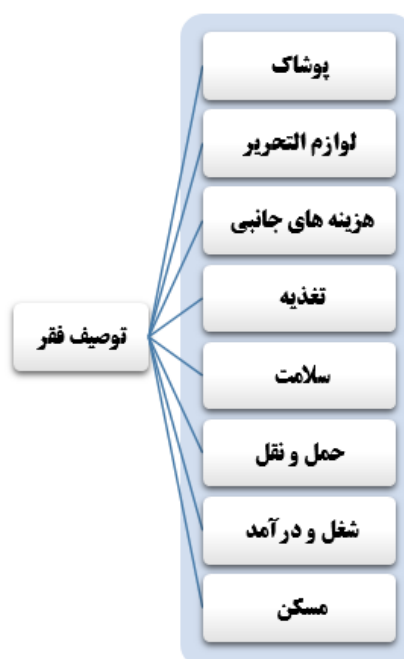
در ادامه‌ی کار به منظور تأیید روایی و دقت تحقیق، معتبر بودن، اطمینان‌پذیری و قابلیت تأیید داده‌ها بررسی شد. برای تضمین معتبر بودن، یافته‌های این مطالعه به شرکت کنندگان ارائه شد و آن‌ها نظرات خود را درباره هماهنگی یافته‌ها با تجربیات خود به محققان ابراز کردند (بازگشت به منظور تعیین اعتبار)، همچنین تعمق مشارکتی پیرامون مضمون‌های پدیدار شده توسط گروه تحقیق در مراحل مختلف مطالعه انجام شد. پژوهشگران با حفظ مستندات در تمام مراحل پژوهش قابلیت تأیید این پژوهش را تضمین کردند. علاقه‌مندی پژوهشگران به پدیده تحت مطالعه، تماس درازمدت با داده‌ها و همچنین تلاش برای کسب نظرات دیگران در این زمینه از دیگر عوامل تضمین‌کننده‌ی قابلیت تأیید بودند.

جدول ۱. استخراج مضمون‌ها و زیرمضمون‌های اصلی توصیف فقر

ردیف	نقل قول‌ها	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
۱	لباس فرم بچه ام امسال ۴۵۰ هزار تومن شد که خیلی گرون بود.	لباس فرم مدرسه	
۲	به بچه‌ام گفته بودند که اگر کفش ورزشی پات نکنی، نمی‌تونن بیای سرزنگ ورزش.	پوشاک ورزشی	پوشاک
۳	کفش دخترم که پارسال به پا می‌کرد، تو بارندگی خیلی اذیتش کرد.	کفش	
۴		کیف	
۵		مداد و خودکار	
۶		کتاب	
۷	لوازم التحریر خیلی گرون بودند. مثلاً کیف پسرم ۳۰۰ تومن شده بود. مداد و خودکار، کتاب، دفتر،	دفتر	لوازم التحریر
۸	مدادرنگی و بقیه موارد جانیش، همگی گرون بودند.	مدادرنگی	
۹		سایر (ماژیک، خط‌کش، تراش و پاک‌کن)	
۱۰	امسال به خاطر کرونا باید برای بچه‌ها، گوشی تهیه می‌کردم.	گوشی هوشمند	هزینه‌های جانبی
۱۱	برنامه شاد، اینترنت خیلی زیادی مصرف می‌کرد.	اینترنت	

	۱۲	کتاب‌های کمک درسی می‌خواستیم برای پسر تهیه کنیم، دیدم گروه نخریدم.	کتاب‌های کمک درسی
	۱۳	اول سال تحصیلی، مدیران به بچه‌ها می‌گفتند که به مدرسه کمک کنید، دخترم خیلی دوست داره کمک کنم. اما نمی‌تونم.	شهریه مدرسه (کمک به مدرسه)
	۱۴	همسرم سعی می‌کنه یک لقمه پنیر برای دخترم بذاره تو کیفش، اما دخترم می‌گه دوستاش از بوفه مدرسه همیشه خرید می‌کنند.	تغذیه در مدرسه
تغذیه	۱۵	مواد غذایی خیلی گرون شدند. منی که ماهی یک و نیم درآمد دارم، نمی‌تونم بخرم. تغذیه عمومی در منزل	
	۱۶	مطمئنم بچه‌ها هم فقر پروتئین دارند.	پروتئین‌های مصرفی
	۱۷	نه ما دفترچه بیمه نداریم. کارفرما ما را بیمه نمی‌کنه.	دفترچه بیمه
سلامت	۱۸	هزینه‌های درمانی خیلی زیاده.	هزینه‌های درمانی
	۱۹	مادرم مریضه و نمی‌تونم مداواش کنم.	بیماری (یکی از اعضا)
	۲۰	خونمون تو روستاست و باید بچه‌ها با من بیوسن به مدرسه برن. ولی خیلی هزینه‌هاشون زیاد شده. نمی‌تونم دیگه.	وسیله نقلیه عمومی
حمل و نقل	۲۱	من که خودم وسیله شخصی ندارم	وسیله نقلیه شخصی
	۲۲	من برای بنزین موتورم، درمانده‌ام.	تأمین سوخت وسیله نقلیه
	۲۳	شغل ما فصلیه...	شغل ثابت
	۲۴	هر روز احتمال بیکاری ما وجود داره.	شغل ایمن
شغل و درآمد	۲۵	همین درآمد کم هم خیلی موقع‌ها نیست.	درآمد کم
	۲۶	خیلی از ماه‌ها بیکاریم. کار نیست.	بیکاری
	۲۷	من به تمام سوپرمارکت‌ها مون بدهکارم	مقروض بودن
	۲۸	مجبورم برای اینکه از پس هزینه‌ها بریبایم، پسر که ده سالش هست را با خودم به کار ببرم.	کارکردن بچه‌ها
	۲۹	خونمون اجاره‌ای هست و از پس هزینه اجاره برنمیام.	مسکن استیجاری
مسکن	۳۰	خونمون حمام نداره و باید از حمام عمومی استفاده کنیم.	امکانات ضعیف منزل
	۳۱	کولرمون خرابه و گرما هم وحشتناکه	سرمایش و گرمایش منزل

در شکل زیر تصویر کلی از نتایج تحلیل کیفی داده‌های مربوط به توصیف فقر نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل توصیف فقر از دید والدین و دانش‌آموزان خانواده‌های فقیر

فقر از دید دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در جنبه‌های حمل‌ونقل، شغل و درآمد و مسکن، توصیف می‌شود. پوشاک، لوازم‌التحریر، هزینه‌های جانبی، تغذیه، سلامت،

جدول ۲. استخراج مضمون‌ها و زیرمضمون‌های اصلی پیشرفت تحصیلی

ردیف	نقل‌قول‌ها	مضامین پایه	مضامین سازمان-دهنده
۱	نمره‌ها کم تو کرونا خیلی ضعیف شد.	نمرات کسب شده	پیشرفت تحصیلی
۲	دوست دارم نمره هام خوب بشه.	نمرات مورد انتظار	
۳	من چون پدرم دست تنه‌است و نمی‌تونه از پس هزینه‌ها بریاد، می‌خوام ترک تحصیل کنم.	ترک تحصیل به خاطر شغل	وضعیت تحصیلی
۴	خیلی روزها نمی‌تونستم تو کلاس‌های آنلاین شرکت کنم. چون سرکار بودم.	غیبت از مدرسه به خاطر شغل	
۵	به نظرم دخترها نیازی نیست که درس بخونند. چون ازدواج می‌کنند.	عدم نیاز به تحصیل در دختران	
۶	پسرها چون باید نان آور خانه باشند و نیازهای خانواده را در آینده به عهده بگیرند نسبت به دخترها در درس خوندن اولویت دارند.	در اولویت بودن تحصیل پسران نسبت به دختران	نگاه جنسیتی به تحصیل
۷	امکانات مدرسه ما نسبت به مدرسه برادرم خیلی فرق می‌کنه.	وجود تبعیض در مدارس دخترانه و پسرانه	
۸	می‌خوام برم ارتش، برای همین باید خوب درس بخونم.	تحصیل برای کسب شغل در آینده	آینده تحصیلی
۹	بابام گفته حداقل دیپلم را بگیرم.	ادامه تحصیل تا حداقل دیپلم	
۱۰	اگر درآمد پدرم خوب بود، حتما خوب درس می‌خوندم.	ادامه تحصیل وابسته به درآمد	مداخله گر تحصیل
۱۱	اگر بابام، تحصیلات خوبی داشت و می‌تونست منو درک کنه، شرایطم خیلی بهتر می‌شد.	ادامه تحصیل وابسته به میزان تحصیلات والدین	
۱۲	می‌خوام پسرم را به مدرسه شبانه روزی شهر بفرستم.	ادامه تحصیل در مدارس شبانه‌روزی	تسهیل کننده تحصیل
۱۳	تو شهرهای بزرگ تر امکانات بهتری وجود داره.	ادامه تحصیل در شهرهای بزرگ تر	
۱۴	آموزش آنلاین برای من یه فرصت بود. چون می‌تونستم در کنار درسم، کار کنم.	آموزش آنلاین	نوع آموزش
۱۵	وقتی که بهمون گفتند دیگه باید حضوری بریم مدرسه، من هم خوشحال شدم هم ناراحت.	آموزش حضوری	
۱۶	معلم‌ها اصلا به نیازهامون تو آموزش توجه نمی‌کنند.	نحوه آموزش معلمان	
۱۷	معلم‌ها من را درک نمی‌کنند، اینکه مجبورم کار کنم پس نمی‌تونم خیلی درس‌هام را آماده کنم.	انتظار معلمان از دانش‌آموزان	معلمان
۱۸	معلمم به من گفت به جای اینکه تو کار کنی، بابات باید کار کنه.	انتظار معلمان از والدین	

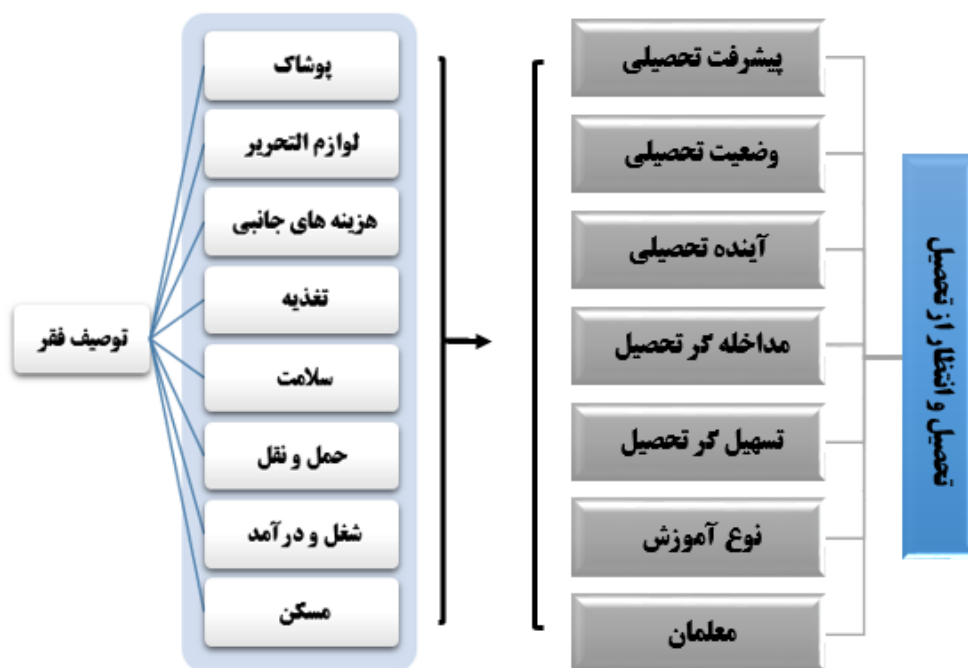
در شکل زیر تصویر کلی از نتایج تحلیل کیفی داده‌های مربوط به توصیف پیشرفت تحصیلی (تحصیل و انتظار از تحصیل) نشان داده شده است.

شکل ۲. مدل توصیف پیشرفت تحصیلی (تحصیل و انتظار از تحصیل) از دید والدین و دانش‌آموزان خانواده‌های فقیر

در انتها مشخص شد از دید دانش‌آموزان و والدین آن‌ها، جنبه‌های فقر بر جنبه‌های پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار است؛ بنابراین مدل نهایی پژوهش در شکل ۳ نشان داده شده است.

تحصیل و انتظار از تحصیل از دید والدین و دانش‌آموزان خانواده‌های فقیر در جنبه‌های پیشرفت تحصیلی، وضعیت تحصیلی، آینده تحصیلی، مداخله‌گر تحصیل، تسهیل‌کننده تحصیل، نوع آموزش و معلمان توصیف می‌شود.

شکل ۳. مدل تأثیرگذاری فقر بر پیشرفت تحصیلی (تحصیل و انتظار از تحصیل) از دید والدین و دانش‌آموزان خانواده‌های فقیر

آنان را به صورت جدی تحت شعاع قرار دهد. مطابق با نتایج تحقیق حاضر پیشرفت تحصیلی شامل مقوله‌های مختلفی می‌باشد که در جهت شکل‌گیری آن می‌بایستی به صورت جدی زیرساخت‌های مورد نیاز آن فراهم گردد. این مساله سبب گردیده است تا پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی آموزش کشورها ارتباط نزدیکی با فقر داشته باشد. مطابق با نتایج تحقیق حاضر مشخص گردید که فقر در ارتباط با دانش‌آموزان مقوله‌های درسی و غیردرسی را شامل می‌شود که این مقوله‌ها به شدت مسیرهای تحصیلی دانش‌آموزان را تحت شعاع قرار می‌دهند. با این توجه نتایج تحقیق حاضر در این خصوص با نتایج تحقیقات اینکوتیا و همکاران (۲۰۲۰)، امو و همکاران (۲۰۱۷) و گودمن و همکاران (۲۰۱۸) همسو می‌باشد.

به نظر می‌رسد در مسیر بهبود پیشرفت تحصیلی می‌بایستی ضمن مشخص نمودن وضعیت فقر در میان گروه‌های مختلف؛ بستری در جهت پاسخ به مشکلات موجود ناشی از فقر می‌بایستی انجام گردد. اینکوتیا و همکاران (۲۰۲۰) نیز اعلام داشتند که در محیط‌های دارای افراد فقیر، آموزش

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت مسائل مربوط به فقر و پیشرفت تحصیلی در برخی مناطق از جمله مناطق محروم از جمله استان هرمزگان؛ سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف مطالعه پدیدارشناختی فقر و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان استان هرمزگان طراحی و اجرا گردد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که فقر از دید دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در جنبه‌های پوشاک، لوازم‌التحریر، هزینه‌های جانبی، تغذیه، سلامت، حمل‌ونقل، شغل و درآمد و مسکن، توصیف می‌شود. نتایج تحقیق همچنین نشان داد که تحصیل و انتظار از تحصیل از دید والدین و دانش‌آموزان خانواده‌های فقیر در جنبه‌های پیشرفت تحصیلی، وضعیت تحصیلی، آینده تحصیلی، مداخله‌گر تحصیل، تسهیل‌کننده تحصیل، نوع آموزش و معلمان توصیف می‌شود.

با این توجه نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات ساری (۲۰۱۸)، ابرسوهن (۲۰۱۷) و برون (۲۰۱۸) همسو می‌باشد. در تفسیر این مساله لازم به ذکر است که فقر به علت کارکردهای منفی خود در ایجاد الزامات اولیه دانش‌آموزان جهت حضور در مدارس می‌تواند منجر پیشرفت تحصیلی

توسعه و گسترش رفتارهای مطلوب تحصیلی در مواجهه با مسائل مربوط به فقر فراهم نمود تا بدین طریق بتوان انتظار داشت تا فقر بر مسائل آموزش کمترین تأثیر را داشته باشد. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا متولیان آموزش ضمن ارتباط با نهادهای دولتی و غیردولتی سعی در سطح بندی دانش آموزان از منظر فقر داشته باشند تا بتوانند به واسطه این سطح بندی خدمات متمرکز و هدفمندی در جهت پوشش آموزشی مناسب داشته باشند. به عبارتی به واسطه این سطح بندی می‌تواند گروه‌های آسیب‌پذیر از منظر آموزشی را به صورت مناسب و مطلوب تری دسترسی پیدا کرد تا بتوان رفتارهای حمایتی مناسبی را به آنان ارائه داد. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد بسته‌های حمایتی آموزشی و ارائه آن با توجه به میزان فقر موجود سعی در رفع معضلات ناشی از فقر در حوزه آموزشی را داشت. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد سیاست‌های حمایتی و انگیزشی در سطح کشور بستری جهت آموزش رایگان برای دانش آموزان فقیر را فراهم نمود. در مسیر اجرایی نمودن این سیاست‌ها می‌بایستی زیرساخت اطلاعاتی مناسبی وجود داشته باشد تا بتوان به واسطه داده‌های مربوط به این زیرساخت‌ها خدمات عینی و هدفمند به گروه‌های هدف را قرار داد.

منابع

- 1- Lewine, R., Warnecke, A., & Sommers, A. (2021). College Students from Poverty: Academic Success and Authenticity. *Journal of Poverty*, 1-9.
- 2- Serneels, P., & Dercon, S. (2021). Aspirations, Poverty, and Education. Evidence from India. *The Journal of Development Studies*, 57(1), 163-183.
- 3- Olopade, B. C., Okodua, H., Oladosun, M., & Asaley, A. J. (2019). Human capital and poverty reduction in OPEC member-countries. *Heliyon*, 5(8), e02279.
- 4- Kranjac, A. W., & Kranjac, D. (2021). Child obesity moderates the association between poverty and academic achievement. *Psychology in the Schools*.
- 5- Brownfield, N., Thielking, M., Bates, G., & Morrison, F. (2020). Does poverty impact student academic outcomes and wellbeing in Australian universities? A systematic review. *Journal of Social Inclusion*, 11(2).
- 6- Kamara, A. B. (2018). The influence of poverty on academic performance of school going children: Western rural district, Sierra Leone as a case study. *European Journal of Education Studies*.

به‌عنوان یک حوزه مهم مدنظر قرار نمی‌گیرد و به طبع آموزش به‌عنوان یک اولویت مشخص نمی‌گردد. محققان مختلفی اشاره داشتند که فقر به‌عنوان یکی از مخرب‌ترین مسائل می‌تواند اولویت‌های مربوط به سبب خانوار را تحت شعاع قرار دهد [۲۱]. از طرفی اولوپادی و همکاران (۲۰۱۹) مشخص نمودند که خصوص سازی رمز موفقیت دولت‌ها در حوزه مدیریت فقر می‌باشد. ابهام در خصوص رفع فقر و کاهش معضلات آن به‌عنوان یک نگرانی همواره موردتوجه بشر بوده است و هنوز نیز ابهاماتی در خصوص وضعیت فقر، راهکارهای برون‌رفت از فقر و همچنین مسائل جانبی در حوزه فقر وجود دارد که این مسئله در کشور ایران کاملاً مشهود می‌باشد [۳]. بودن شک می‌توان چنین تفسیر داشت که فقر به علت بروز آسیب‌های مالی و ذهنی در میان دانش آموزان می‌تواند مسیر توسعه پیشرفت تحصیلی آنان را تحت شعاع قرار دهد و باعث بروز بحران‌های آموزشی در جوامع گردد. به نظر می‌رسد آسیب‌زا بودن مساله فقر به مسائل مالی و تحت شعاع قرار دادن جنبه‌های ذهنی افراد سبب گردیده است تا به صورت جدی این پدیده باعث بروز مشکلاتی در میان دانش آموزان در مسیر توسعه پیشرفت تحصیلی گردد.

فقر و مشکلات مالی یکی از عواملی است که می‌تواند به طرُق مختلف بر پیشرفت تحصیلی تأثیر بگذارد. به‌صورتی که فقر به‌واسطه ایجاد فقر آموزشی می‌تواند مشکلاتی در حوزه‌های تحصیلی ایجاد نماید. با بررسی تحقیقات انجام‌شده در این حوزه مشخص می‌باشد که همواره این تحقیقات اشاره داشته‌اند که فقر به‌عنوان یک پدیده منفی می‌تواند حوزه‌های آموزشی را تحت شعاع قرار دهد. با توجه به تخصصی بودن پدیده فقر، می‌بایستی این مسئله به‌صورت جدی در محیط‌های مختلف مدنظر قرار گیرد. به‌صورتی که امروزه نمی‌تواند سیاست‌های یک منطقه و کشور در حوزه‌های فقر و مسائل آموزشی را به‌راحتی به سایر حوزه‌ها منتقل نمود. این مسئله سبب گردیده است تا نیازمند تحقیقات تخصصی در حوزه‌های فقر و پیشرفت تحصیلی در برخی استان‌های کشور از جمله هرمزگان درک گردد. در مسیر توسعه پیشرفت تحصیلی و کاهش آثار منفی فقر؛ نیاز است تا ضمن توجه به حمایت‌های مالی در جهت کاهش فقر؛ مسیری در جهت توسعه عدالت اجتماعی را فراهم نمود. زمینه‌سازی در جهت کشف استعدادها جهت حمایت از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مستعد در جهت هدر نرفتن آنان در مواجهه با فقر مالی؛ یکی از پیشنهاد‌های موجود در این حوزه می‌باشد. از طرفی با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا ضمن آسیب‌های آثار فقر در امر تحصیل؛ شرایطی جهت

- 19- Tilak, J. B. (2018). Education poverty in India. In *Education and development in India* (pp. 87-162). Palgrave Macmillan, Singapore.
- 20- Savitz, D. A., Kaufman, J. S., Dole, N., Siega-Riz, A. M., Thorp, J. M., & Kaczor, D. T. (2004). Poverty, education, race, and pregnancy outcome. *Ethnicity & disease*, 14(3), 322-329.
- 21- Ingutia, R., Rezitis, A. N., & Sumelius, J. (2020). Child poverty, status of rural women and education in sub Saharan Africa. *Children and Youth Services Review*, 111, 104869.
- 22- Silva-Laya, M., D'Angelo, N., García, E., Zúñiga, L., & Fernández, T. (2020). Urban poverty and education. A systematic literature review. *Educational Research Review*, 29, 100280.
- 23- Cremin, P., & Nakabugo, M. G. (2012). Education, development and poverty reduction: A literature critique. *International Journal of Educational Development*, 32(4), 499-506.
- 24- Wedgwood, R. (2007). Education and poverty reduction in Tanzania. *International journal of educational development*, 27(4), 383-396.
- 25- Ololube, N. P., Onyekwere, L. A., Kpolovie, P. J., & Agabi, C. O. (2012). Human security and educational development in the Niger Delta Region. *Journal of Human Security*, 8(1), 47-67.
- 26- Tilak, J. B. (2007). Post-elementary education, poverty and development in India. *International journal of educational development*, 27(4), 435-445.
- ۲۷- رضایی، نرگس؛ ضیغمی نژاد، حمیدرضا. (۱۳۹۶). اقتصاد مقاومتی اقدام و عمل در آموزش و پرورش (روایت‌های یک معلم: فرآیند نهادینه‌سازی کمک‌های خیرخواهانه به یکی از مدارس مناطق محروم استان کرمان)، همایش ملی رویکردهای نوین آموزشی و پژوهشی در تعلیم و تربیت، بندرعباس.
- ۲۸- امامی سیگارودی، عبدالحسین، دهقان نیری، ناهید، رهنورد، زهرا، و نوری سعید، علی. (۱۳۹۱). روش شناسی تحقیق کیفی: پدیدارشناسی. پرستاری و مامایی جامع نگر، ۶۸، ۶۳-۵۶.
- 7- Hair, N. L., Hanson, J. L., Wolfe, B. L., & Pollak, S. D. (2015). Association of child poverty, brain development, and academic achievement. *JAMA pediatrics*, 169(9), 822-829.
- ۸- حامدپور، زینب. (۱۳۹۹). تأثیر تکنولوژی آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، هشتمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران.
- 9- Humpel N, Owen N, Leslie E. (2002). Environmental factors associated with adults' participation in physical activity: A review. *American Journal of Preventive Medicine*; 22(3):188-99.
- 10- Pate, R. R., Clennin, M., Shull, E. R., Reed, J. A., & Dowda, M. (2020). Poverty status moderates the relationship between cardiorespiratory fitness and academic achievement. *Journal of School Health*, 90(8), 630-640.
- 11- Bester, G., & Kuyper, N. (2020). The influence of additional educational support on poverty-stricken adolescents' resilience and academic performance. *Africa Education Review*, 17(3), 158-174.
- 12- Garner-Purkis, A., Alageel, S., Burgess, C., & Gulliford, M. (2020). A community-based, sport-led programme to increase physical activity in an area of deprivation: a qualitative case study. *BMC public health*, 20(1), 1-11.
- 13- Terzi, L., Unterhalter, E., & Suissa, J. (2023). Philosophical Reflections on Child Poverty and Education. *Studies in Philosophy and Education*, 1-15.
- 14- Assari, S. (2018). Parental education better helps white than black families escape poverty: National survey of children's health. *Economies*, 6(2), 30.
- 15- Brown, C. (2018). Education Policy and the Binds of Poverty: Lack of Aspiration or a Failure of the Imagination? In *The Working Class: Poverty, Education and Alternative Voices*. Crown House.
- 16- Ebersöhn, L. (2017). A resilience, health and well-being lens for education and poverty. *South African Journal of Education*, 37(1).
- 17- Amoo, E. O., Olu-Owolabi, F. E., Ajayi, O., Angie, I., Olawole-Isaac, A., & Adekola, P. O. (2017). Poverty-education nexus: implications for promotion of women empowerment in nigeria.
- 18- Goodman, S. M., Mandl, L. A., Mehta, B., Navarro-Millan, I., Russell, L. A., Parks, M. L., ... & Bass, A. R. (2018). Does education level mitigate the effect of poverty on total knee arthroplasty outcomes? *Arthritis care & research*, 70(6), 884-891.